СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДЩЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 150. Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 30. червня, 1927. VOL. XXXV. No. 150. Jersey City, N. J., Thursday, June 30. 1927. THREE CENTS

ПОЧАЛИ ПРОБУ ПЕРЕЛЕТУ ТИХОГО ОКЕАНУ

ВІЙСКОВИЙ ЛІТАК ВИЛЕТІВ В ДОРОГУ ДО ГОНОЛЮЛЮ.

САН ФРАНЦИСКО, 28. червня. — З міської воздушної пристані в Овкленді вилетів нині о 7. годині 9. мінут військовий літак з двома військовими летунами: поручниками Мейтлендом і Гегенбергером, щоби попробувати перелетіти до Гонолюлю і зробити тим самим найдовшу воздушну понадморську дорогу, яку досі роблено.

Летуни мали прегарну погоду. Вісім годин опісля бачив їх корабель Сокома яких 750 миль від берега.

З ними рівночасно пробував летіти цивільний летун Смит, котрий заповідав перегони з летунами армії, але його машина зіпсувалася й він міг вилетіти аж о годині 9. мінут 36.

СЕНАТОР БОРА РАДИТЬ АМЕРИЦІ НЕ ДБАТИ ЗА ЕВРОПУ.

АМЕРИКА ПОВИННА РОЗВИВАТИ ВЛАСНІ ВОДНІ ДОРОГИ.

ДЕНВЕР, Колорадо, 28. червня. — Сенатор Бора, предсідатель сенатового комітету для заграничних справ, виголосив тут перед конвенцією межинародного товариства реклями („адвертайзменту") промову про завдання американської політики.

На думку сенатора, Америка повинна лишити самій Европі розвязування европейських питань, а за те віддатися використовуванню американських природних богацтв. Европа, на його думку, зближається до нової війни, і тому всякі видатки на Европу се страчений гріш.

АМЕРИКА БУДУЄ ВЕЛИЧЕЗНИЙ БАЛЬОН.

НАЙБІЛЬШИЙ КЕРМОВИЙ БАЛЬОН СВІТА БУДЕ НЕСТИ 5 ЛІТАКІВ.

ВАШИНГТОН, 28. червня. — Департамент фльоти потвердив плян будови нового кермового бальона („дириджебла") для американської воєнної фльоти. Потверджений плян предложила гумова компанія Гудїра, котра й буде будувати сей бальон.

Має він бути найбільшим кермовим бальоком у світі. Буде він нести на собі 5 літаків та буде мати гарматну батерію. Він буде могти летіти без перерви 12,500 миль та буде мати 45 люда залоги.

ПРОГИБІЦІЙНИЙ АҐІТАТОР ПРОТИ ПРОГИБІЦІЙНИХ УРЯДНИКІВ.

„УРЯД ВИКОНУЄ ПРОГИБІЦІЮ ТІЛЬКИ ТАМ, ДЕ ПРОГИБІЦІЯ ПОПУЛЯРНА".

НЮ ЙОРК, 28. червня. — Орвіл Повленд, начальник правного відділу Антисалунової Ліги, головного прогибіційного товариства в Америці, виступив з публичним осудом політики републиканського уряду в прогибіційній справі. Каже він, що уряд виконує прогибіцію тільки в тих околицях, де нарід стоїть за прогибіцією. Поза тим прогибіційні урядники є нічим більше тільки агентами, що вкривають діяльність бутлеґерів. Аґентом установляють тільки чоловіка, що зобовязується аґітувати за републиканською партією.

РОСПУЧЛИВИЙ КРОК ВДОВИ.

ВБИЛА 5 СВОЇХ ДІТИЙ І СЕБЕ.

НЮ ЙОРК, 28. червня. — В секциї нюйорської дільниці Квінс, званій Гвайтстовн, вдова Рут Фріман вбила світляним газом пятеро дітий і себе.

Основою роспучливого стану вдови мав бути жаль по втраті мужа, котрий помер від нещасного випадку два місяці тому назад. Вдова пробувала дістати допомогу від родини, і дістала її, але не стільки, щоби могти вдержатися з родиною. Прийшлося їй нарешті розділювати родину, бо віддати частину дітий до приюту. Се її довело до помішання ума, в якому вона викупала діти, положила їх спати, а відтак відкрутила всі газові курки в хаті. Коли один сусід занюхав газ та покликав поліцію, а ся виважила двері, сусіди найшли вдову з дітьми вже неживими.

УСУНЕННЯ ГОРИ.

ТИСЯЧКА ПАСАЖИРІВ ЗАХОПЛЕНА УСУНЕННЄМ.

СОЛТ ЛЕЙК СИТІ, 28. червня. — З гір Совджерз Соми та Прайс, положених яких 130 миль звідси, всунулися наслідком уливних дощів великі скали. Скальні обриви задержали пять поїздів, повних пасажирів, та коло двіста автомобілів. Один такий обрив зірвав водопроводи місточка Кесел Гейт, позбавляючи його води. Дощі тревають далі.

БУНТ КИТАЙСЬКИХ МОРЯКІВ В АМЕРИКАНСЬКІМ ПОРТІ.

ЧАСТИНА ВИРВАЛАСЯ НА ВОЛЮ ПО БІЙЦІ З КОРАБЕЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ.

НЮ ЙОРК, 29. червня. — Коли до сього порту приїхав нині голяндський корабель Ротердам, заряд корабля заявив, що він не може випустити на беріг працюючих на ньому китайських робітників. Се так обурило „кулів", що вони зараз зорганізували бунт, зоружилися в бритви, коги від столів, всякого рода зелізця і так зоружені кинулися виходити з корабля. Тут вони почали бійку з вачманом; на гамір бійки наспіла поліція й завернула „кулів". Все таки 31 з них вдалося вирватись до міста. — „Кулі" служили на кораблі на місце страйкуючих білих моряків.

НІМЦІ РАТИФІКУЮТЬ ДОГОВІР З ІТАЛІЄЮ.

БЕРЛІН, 27. червня. — Парлямент ратифікував сегодія німецько-італійський роземний договір. Проти договору були тільки одні комуністи.

Клопіт мають Німці тільки зі знищенням твердинь на східній границі. Аліянтська комісія домагається їх зищення, а по усуненню цеї перешкоди Німеччина буде вже звільнена цілковито від всякої дальшої військової контролі з боку аліянтів.

СМЕРТЬ ТАРЗАНА.

Найбільший може сучасний шимпанз, Тарзан II., що продукувався в театрі Ля Скаля в Медіоляні, згинув наслідком нещасливого припадку. Під неприсутність свого пана роздобув десь сірники, бавився ними, а забава ця скінчилася його смертю. Займилася на Тарзані шерсть; коли властитель почув дим, прибіг рятувати шимпанза, але вже було за пізно. Власник шимпанза Клінг утратив вірного товариша, котрого сам виховав із малечку. Кінчив саме 7-ий рік життя. Вчився всього три місяці, а як „сценічний артист" був просто ідеальний. Привязаний дуже до свого пана, ділив із ним усі радощі і смутки. В смутку старався потішити свого пана, глядів йому співчуваючо в очи. Ходив із своїм паном на прохід, головно в соняшні дні. Ішов тоді випростований як людина, в гарнім одязі, гордо поглядав на прохожих. Прохід кінчився звичайно в гостинниці, в каварні. Тарзан сам наливав собі каву, сам брав цукор, а діставав усе подвійну порцію, поважно мішав ложечкою тай пив наче людина. Потім закурював папіроску, сам умів запалити сірник, і свому панові подавав сірник. Тепер власник купив два нові шимпанзи і сподіється, що за кілька місяців моггимуть дебютувати на екрані.

ОПЕЧАТАННЯ ДОМІВКИ „СВІТЛА".

Львівська поліція опечатала 2. червня ц. р. домівку марксівського тижневика „Світло" при ул. Чарнецького 26. В звязку з цим переведено ревізію в кооінишнього редактора цього часопису В. Бобинського. При ревізії забрано франківське число київського журналу „Життя й Революція", текст робітничої пісні і лист від поета Атаманюка з Києва.

НЕЧУВАНІ ПЕРЕДВИБОРЧІ НАДУЖИТТЯ.

З Рубна, пов. Косів, пишуть до львівського „Діла": До виборчої листи вписано у нас 163 мерців, а до 1. кола вписано як кваліфікованих (бо без податку), громадського комісаря, котрий з фаху є ковалем і не вміє підписатись, і громадського писаря як громад. урядовця з XI. ранґи. Багато людей, що платять податок, вписано в IV. коло, а богато цілковито не вписано. Дальше вписано до I. кола громаду як таку з усім її податком, а через те кілька громадян припало до II. кола.

53 ТИСЯЧІ РОДИН У ЗЕМЛЯНКАХ.

Як відбувається відбудова знищених полос і як польський уряд дбає про „креси", ілюструє це сам міністер публичних робіт Морачевський. Подаючи пресі інформації в справі відбудови, заявив він: „53.000 родин живе в землянках. Львина їх частина, бо около 43,000, припадає на 5 окраїнних воєвідств, около 8,000 на воєвідства Східної Галичини, а решта (себто 2,000 родин) на інші польські землі". 53.000 родин у землянках, а в тому аж 51,000 на українсько-білоруських землях — це справді велике досягнення польської влади на 9-тому році після світової і на 7-мому році після польсько большевицької війни.

ПОЛЯКИ ВСІ ОДНАКІ.

Польський пілсудчиківський тижневик „Страж", який видається „Польським Народовим Косцьолом" у Скрентон, Па., в числі з 16. червня ц. р. передає статтю з української хрунівської рептилки „Селянський Прапор", яку за польські гроші видають „хлібоїди" з Українського Народного Союза і специяльно підчеркує та тішиться тим, що „Селянський Прапор" мав писати, що „український хлоп в Галичині завдяки режімови Пілсудського дістав все, що тільки йому потрібне (хиба ще тільки птащого молока бракує. — Пр. Ред.) і то все без боротьби і компромісів, а тільки в рамах законів і польської конституції". Ха! ха! ха! Смішно, але не диво, що таке пише „Страж", орган поступових Ляхів. Бо треба раз знати, що: Поляки всі однакі— від комуніста аж до послідного вшехполяка.

НАЙСТАРШИЙ ГОДИННИК НА СВІТІ.

Годинник цей, хоч походить іще з 1515-го року, поміщений на вежі церкви в Рій (графство Сусекс — Англія). Він ходить знаменито. Заплачено за нього свого часу небогато, бо в перечисленні на теперішню валюту около півтора фунта стерлінґів. Зроблений цей годинник дуже примітивно; вказівки його з кованого заліза, маятник довгий на 7 метрів, а накручувати його треба двічи на день, зате години показує він уже стільки століть дуже добре.

ВИСЕЛЮВАННЯ ПОМІЩИКІВ.

На основі даних Народнього Комісаріяту Земельних справ УСРР видно, що по день 15. травня ц. р. виселено на Україні та в молдавській автономній республиці 708 бувших поміщиків з давних їхніх осель, в яких вони обробляли самі трудову норму землі. Всі вони мали перед війною у свому посіданні 262,000 десятин землі.

ПІДЗЕМНІ ЛЬОХИ КИЇВА.

Перед головним собором Печерської Лаври провалилася земля. В провалі відкрито підземний льох, що належить до найстарших віків. Можна про те судити з численних находок у ньому.

ЦИКЛЬОН НАД ВЕЛИКОЮ УКРАЇНОЮ.

Українська метеорольоґічна стація повідомляє, що 25. травня перейшов над Великою Україною в районі Лубні — Ромен циклон, який спричинив великі опади на Лівобережі, де вранці того дня температура не перевищувала 7—8°. З України циклон повільно пересунувся на схід. Над містом Полтавою пройшов великий ураган. Шкоди величезні.

ЖИДІВСЬКА КОЛЬОНІЗАЦІЯ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

Жидівська Телеграфічна Аґенція повідомляє, що в Харкові закінчилася нарада всеукраїнської конференції О. З. Конференція заявилася за конечність створення другої жидівської округи на Україні. Із зложених на нараді справоздань виходить, що положення жидівських кольоністів у деяких округах полишає багато до бажання, бо нема будинків і потрібної лікарської помочі.

БОМБОВИЙ ЗАМАХ У ЛЕНІНГРАДІ.

Бюро Вольфа повідомляє з Ленінграду, що дня 8. червня пізним вечером вкинено бомбу до льокалю секції ленінградського дискусійного клюбу комуністичної партії. У льокалі були саме тоді збори членів клюбу. Безпосередньо після того перших замаху кинено вдруге бомбу. Ця бомба вже вибухла і заподіяла в будинку страшні спустошення. Ранених було 26 учасників клюбу. Оба атентатчики втекли, відстрілюючись.

ВТРАТИ АМЕРИКИ НАСЛІДКОМ ЗАКОРДОННИХ ПОЗИЧОК.

Американське міністерство скарбу видало книгу на 700 сторін, присвячену справі воєнних довгів европейських держав. Із книги тої виходить, що Америка наслідком признаних позичок потерпіла шкоди більше як на 12 міліярдів долярів.

ДИТИНА З РИБЯЧИМ ХВОСТОМ.

Большевицька „Красная Газета" приносить у 56-ім числі новинку про диво природи, яке сталося в Петербурзі при Красноармійській вулиці ч. 6. Народилася там дитина, що мала вигляд сирени, себто людини-риби. Мала лише одну бедрову кість і лише праву половину легких. На лівій руці мала дитина лише чотири пальці, голова була нормально розвинена. Замісць ніг мала дитина гнучкий рибячий хвіст. Пол тоді було ствердити, бо дитина не мала полових органів. Мати дитини-сирени зовсім нормальна 19-літня жінка, народини пройшли нормально. Батько дитини здоровий, лише трохи нервовий. У відділі міського совіту для реєстрації народин не знали, яке імя надати дитині. За згодою родичів назвали дитину Евген-Евгенія. Дитина жила лише три дни, по смерти тіло її віддали для наукових розслідів. Поробили рентґенівські і фотографічні знимки. При народинах важила дитина 1,200 грамів.

АМЕРИКА ОБСТОЮЄ СВІЙ ПЛЯН

ХОЧЕ МАТИ ТАКУ САМУ ФЛЬОТУ, ЩО АНГЛІЯ. — КОМПРОМІС ЩЕ МОЖЛИВИЙ.

ЖЕНЕВА, 28. червня. — Голова американської морської делеґації амбасадор Ґибзон заявив, що Америка не погодиться на становище Англії і Японії в справі броневиків, навіть тоді, коли б до них прилучилися Італія і Франція. Вашингтонські ухвали з 1922 р. можуть бути обговорені і змінені доперва на слідуючій конференції.

Кажуть, що мимо цего прийде таки до якогось компромісу між Англією, Америкою і Японією, бо всі вони хочуть цілком певно одного — зменшення видатків на зброєння.

ЯПОНІЯ ПО СТОРОНІ ЧЕНҐ ТСО ЛИНА.

ШАНГАЙ, 28. червня. — Націоналістична армія поступає вперед. В Шантунґ розгорілися криваві бої, в яких націоналісти переловили в рядак північної армії 40 Японців в китайських мундурах. З другої сторони доносять, що ґенерал Ямакаші, який є головним командантом над японськими військами в Китаю, видав північній армії в послідних днях 3000 мундурів. З того вносять, що Японія допомагає активно північній армії і не допускає до побіди націоналістів. Пояснюється це тим, що Японія побоюється зросту націоналістичної сили з огляду на Манджурію.

Все те викликує велику ненависть до Японців. Націоналісти розпочали велику протияпонську пропаганду, в якій взивають Китайців до бойкоту японських купців.

НЕСПОКІЙ У КИТАЮ БУДЕ ТРЕВАТИ ЩЕ ДОВГО.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕНАТОР ПРОТИ ОРУЖНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ, АЛЕ ЗА ЗАДЕРЖАННЄМ АМЕРИКАНСЬКИХ ВІЙСК В КИТАЮ. — ДОМАГАЄТЬСЯ РЕВІЗІЇ ТРАКТАТІВ.

ШАНГАЙ, 28. червня. — Американський сенатор Гайрем Бинґем з Конектикут обїхав всі боєві фронти в Китаю та відвідав правительства в Нанкині, Пекині і в Ганкові. Тепер вертає через Филипіни до Америки. Свої спостереження формулує так:

Війна в Китаю потреває ще довго, а не так війна, як анархія. По тій причині треба задержати надалі американські війска для охоорни американських горожан. Зносини треба задержати Америці зі всіми трома урядами і мати при їх сторі своїх представників. Найбільше хвалить Бинґем ґенерала Ченґ Кай Шека, представляючи його як патріота і поступову та образовану людину. Він каже, що цей ґенерал тішиться в широких масах найбільшою симпатією.

ПАРИЖ СМІЄТЬСЯ ДАЛІ.

ЩЕ ДОСІ НЕ ЗНАЮТЬ, ДЕ ВКРИВАЄТЬСЯ ДОДЕ.

ПАРИЖ, 28. червня. — Цілий Париж має собі з чого жартувати. Випущення з вязниці роялістичного редактора Доде стало причиною до всілякого рода гумористичних сцен в парляменті. Кпили собі з поліції і уряду, але вкінці дали таки урядови вотум довіря, бо не хотіли з того інциденту витягати аж надто далекі консеквенції.

А про Доде ще досі ніхто не знає, де він властиво перебуває. Одні кажуть, що недалеко Парижа, а другі, що він перелетів аеропляном до Італії.

ВИГЛЯДАЮТЬ ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ.

ВЕЛИКІ МАСИ ВИХАЛИ З ЛОНДОНУ, ЩОБИ ОГЛЯДАТИ ЦІКАВЕ ЯВИЩЕ ПРИРОДИ.

ЛОНДОН, 28. червня. — Весь Лондон найбільше зацікавлений затьмінєм сонця, яке припадає на завтрішний день. Всі журяться тільки тим, що погода не допише та що це явище готове пройти незамітно. Зацікавлені явищем не тільки астрономи та учені, але й великі маси народа. З Лондону виїзджають специяльні екскурзійні поїзди, які везуть тисячі цікавих на провінцію, до тих місць, звідки буде можна як найкраще оглядати затьміння. Всі дороги, які ведуть до тих місць переповнені автомобілями. Щасливий той, що міг дістати в придорожних готелях кімнату. Всі готелі і реставрації роблять знамениті бизнеса, бо люде платять всяку можливу ціну, коби тільки дістати місце чи їду.

БУДУТЬ ЗАБАВЛЯТИ АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН.

ПРАВИТЕЛЬСТВО ПРИЗНАЧУЄ НА ТУ ЦІЛЬ 3,000.000 ФРАНКІВ.

ПАРИЖ, 28. червня. — У вересни відбудеться в Парижи конвенція американських леґіонарів. Тому, що в Парижі нема так великої галі, якаб могла помістити всіх гостей, рішено приймати леґіонарів групами в ріжних місцях. На ту ціль призначив уряд субвенцію в сумі 3,000.000 франків.

ЧЕЙМБЕРЛИН БЕРЕ УЧАСТЬ В СЗЯТІ.

ПАРИЖ, 28. червня. — На летунськім поли в Ле Бурже вмуровано пропамятну таблицю в те місце, на якім осів Спірит оф Сен Луис на памятку щасливого епохального лету Линдберга. На це свято прибув з Варшави другий американський летун Чеймберлин, для якого в Парижі готують офіціяльне принятте. З Парижа відїде Чеймберлин до Лондону на короткий побут, а потім верне до Франції і з Шербурга відїде до Америки.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СУД ПРО ПИКЕТОВАННЄ БЕЗ СТРАЙКУ

Апеляційний суд нюйорського стейту, найвисша влада того стейту, видав сими днями судове ореченнє великої ваги для всего американського робітництва.

Справа, в якій суд видав се рішеннє, почалася з того, що нюйорська поліція арештувала в жовтни минувшого року одного робітника, члена юнії вигладжувачів сорочок, за те, що він пикетував одну ручну пральню, ходячи перед нею з написею, хоча в пральні тоді страйку не було.

Поліційний суд, що перший розглядав справу, засудив арештованого за „нарушення спокою" на тій основі, що ставити пикету перед підприємством, в якім нема страйку, є беззаконним.

Засуджений подав рекурс, в якім виказував, що властитель пральні поломав був контракт з юнією та що він, робітник, у сей спосіб хотів заставити робітників виступити в обороні своїх прав. Висший суд відкинув се оправданнє та потвердив вирок поліційного суду. Суд станув на становищи властителя пральні, і сказав: коли юнія мала якісь претенсії до властителя за зломаннє контракту, то вона повинна була віднестися до цивільного суду за відшкодованнє за зломаннє контракту.

Засуджений, за допомогою юнії, знова вніс рекурс до найвисшого суду стейту, і сей тепер видав ореченнє, яким валить оречення двох низчих судів та признає, що мирне пикетованнє навіть у час, коли нема страйку, не є забороненим учинком, який нарушує публичний спокій.

Цікаві річи говорить суд при тій нагоді про товпу. Поліція на доказ нарушення спокою арештованим подала, що арештант стягав коло себе товпу. Суд на се каже, що не вистарчить сказати, що обжалований стягнув коло себе товпу, себто велике число людий, бо що се таке товпа, є зглядна річ. Що становить товпу, залежить від місця й часу: що є товпою перед сільською школою, не буде товпою на публичній площи Ню Йорку, а що є товпою в опівночи, не буде товпою в полудне. З огляду на те, що поліція докладнійше не подала, кілько людий зібралося коло робітника, що стояв пикетою, та не доказала, що ся товпа була надзвичайно велика, обжалованого не можна винити за стяганнє товпи та нарушеннє публичного спокою в сей спосіб.

Ціле ореченнє суду значить, що робітники мають право пикетувати серед других робітників і серед загалу публики за слушностю якихнебудь своїх прав, якщо ся аґітація й пропаґанда ведеться мирними способами, без злоби, без нарушення публичного спокою. Одним з тих способів є пикетованнє, яке дозволене без огляду на те, чи пикети ставиться підчас страйку чи без нього.

Др. Остап Грицай.

ІВАН СЕМАНЮК

(МАРКО ЧЕРЕМШИНА).

Українське письменство, зокремаж наша оповідаюча література, записує сьогодня на картах своєї історії важку втрату: ненадійну смерть відомого оповідача Івана Семанюка, популярного в колах наших читачів під іменем Марка Черемшини. В розмірно молодому віці (род. 1876 р.) — віці Коцюбинського і Бальзака — відійшов він від нас, успівши лишити за собою доволі невелику літературну спадщину, яка ще так дуже недавно редукувалася до збірки оповідань з гуцульського життя п. н. „Карби" (вид. ще в р. 1901), а тепер доповнилася рядом нових оповідань, розкинених по ріжних журналах, зокремаж, від р. 1922, в обновленім „Л. Н. Вістнику".

Але хоч і яка вона невелика та Семанюкова спадщина в области українського письменства, то вона настільки релєфна та важлива своїм змістом, що визначує тут собою гостро закреслений етап, гідний пильнішої уваги кожного дослідника українського оповідання.

Літературне обличе Семанюка характеризувалося спершу як своєрідний варіянт Стефаникового і як своєрідний контраст до Федьковича. Коли Стефаник в гострім протиставленню до традицій ідилічної побутовщини звернув увагу на найглибші глиби мужицької душі і мужицького життя, коли його погляд тут досягав останніх меж у психіці даної людини й не зупинявся навіть перед сферою її підсвідомого, тобто демонічного, розгортаючи так перед нами цілком нові сторінки мужицької психольоґії, то Семанюк теж нехтує традиційну поверхню та дешеві шабльони побутових малюнків. Коли Стефаник романтичногарним, більш стилізованою поезією, ніж суворим життєм надиханим картинам Федьковича (з гуцульського середовища) протиставить сувору дійсність тутже може вперше в абсолютнім обнаженню всіх її темних, тут і там до траґізму ірраціональних чинників, то і для Семанюка мужицьке життє — це здебільшого ряд невідрадних невмолимостей, обусловлених траґізмом матеріяльного та духового поневолення села. Деякі схожости основних мотивів в обидвох піддають навіть думку про безпосередність Стефаникового впливу на Семанюка, ось хочби мотив нехтовання старечих батьків невдячними дітьми („Дід"), або мотив смерти укоханої мужиком худоби („Чічка" — у Стефаника „Шкода"), або мотив смерти жінки в її руйнуючім впливі на господарство мужика („Грушка" — в Стефаника між ин. „Синя книжечка"). Але коли з огляду на те все й вільно подекуди сказати, що творчість Семанюка в першій своїй фазі це — оскільки діло в основнім напрямі — варіянт Стефаникового хисту, то годі не зазначити притім і, вже тут ярко зарисованих, ріжниць між обома, з окремаж в їх артистичнім підході до даного сюжету.

Цей підхід у Стефаника — це підхід послідовного, иноді до жорстокости послідовного траґіка, а в Семанюка підхід ніжного, влюбленого в людину поета.

„У пригорщі бравби тото зелене село, леліявби, як дрібненьку, запашну отаву, гладивби, як паву.

„Дивіть, хитається межи горами гей дубова колиска у віночку, чічки розкидає.

„Хотівби тоті чічки позбирати, вітрові не дати, в садочку посадити. Та скілько разів рука за ними посягне, стілько разів мерця підіймає.

„Сухі, надмогильні квітки на цвинтарних, струцішілих хрестах.

„А хочби їх росою росити, не покрасніють.

„Лиш би їх до серця тулити, лишби ними серце крівавити". („Карби").

Ця прегарна інтродукція до перших оповідань нашого поета кінчиться, правда, зазивом до читачів, щоб „варувати серце", бо село „вам серце покервавить, глібоко покарбує", але те серце в Семанюка всежтаки озивається своїми глибокими, солодкими акордами все наново, й надихує так в нього і найболючішу картину подихом якогось визволюючого опрощення. У Стефаника участь серця, поетового співчуття, редукується маюже до мінімума індивідального вислову. Стефаник, як і Фльобер, Мопассан або Золя, зникає поза своїми постатями трохи не з усім, намагається обєктивізувати оповіданнє з точністю холодно критичного глядача, Стефаникові начебто байдужно, чи його малюнки покрівавлять читачеві серце, чи ні. Він лишає розмальовані собою траґедії без лагодячих меріжок поета, без елеґійних коментарів та влізливої патетики серця. Весь чуттєвий зміст зясовується в нього з усею сирою первісністю в самім оповіданню, у словах його героїв. А в Семанюка момент субєктивного спочування зі стражданнєм людини зазначується скрізь рефлєксійними відгуками, вражаючими не так своєю ідейною глибіню та могутністю вислову, як радше своїм чудово любим, з найглибшого серця пливучим теплом. Скількиж любови є нпр. в його зрештою реалістичню простім малюнку хлопчини Петрика підчас гостини рідні в хаті діда! („Карби"). Або у зворушливім малюнку старости батьків тутже. Або в оповіданню про ту нещасну дівчину-зведеницю, яка вертається до села як жертва „моральних" пересудів заскорузлого, темного села („Зведениця"), — оповіданню, культурно, історичну вартість якого треба оцінювати поруч з найкрасшими нарисами Ольги Кобилянської. Або в малюнку того бідного хлопця, що мучений страшним голодом — присисається до корови.

„... Корова стала що-раз то близше підходити до нього, нарешті приблизилася зовсім, витягнула писок, притулила до його руки гейби обнюхувала, а опісля взялася лизати його руки, лице, волося.

„Юрі вчинилося ще солодше як тоді, коли його небіжка неня проти сонця обіськала. То перший раз по нениній смерти зазнає він таких солодощів, такого тепла. Сиротою зустрічався він тільки з холодом та глумом. От уже третій день не мав нічого у роті; колиб іще тільки, то передня шкірка на череві прилипне до поперека. З вдячности став він гладити корову по її коровячому чолі і приговорювати: „Міцька моя, маленька моя". Відтак переліз через вориннє, умикав жменю трави і подав корові. Корова їла... І він забув, де він, прикляк корові до вимя, пригорнув дійки до своїх засохлих уст і ссав одну за другою, ссав без тями. А корова стоїть тай румеґає. Вона рада, що у свій час молока збудеться, і вимя полекшіє..." („Злодія зловили").

Таке місце заслугує на увагу не тільки як зразець Семанюкового хисту, але й як першорядний документ мужицьких гараздів в епоху цісарсько-панського режіму на нашій богатій Землі та велико-поміщицького раю в українськім селі, захвалюваного ще й сьогодня деякими вченими зпід стягу гетьманської орієнтації. І знову, коли порівнувати розробленнє цього сюжету з анальоґічним подекуди сюжетом у Стефаника („Злодій") та у Франка („Хлопська комісія"), зазначується в Семанюка золоте сяєво тої поетової співчутливости, яке в нього так чудово злагоджує кріваві карби невмолимого життя. Яка шкода, що те сяєво зі смертю нашого поета згасло на все! В духовости Семанюка являлося воно як творча результанта з глибокого співчуття і своєрідного оптимізму, коли розуміти оптимізм як духову погоду, все чуткішу на додатнє і позитивне в людині, ніж на руйнуючу стихію в неї. З того в Семанюка стільки погідного, иноді Дікенсову веселість нагадуючого гумору („Святий Николай у гарті"), проблиски якого не гаснуть навіть і там, де наш поет на свій лад малює темні сторони мужицького консерватизму, тобто заскорузлости („Хіба даруймо воду", „Основини"). І з тогож у нього в останній, на жаль такій дуже короткій добі творчости, той рішучий зворот в сторону героїзовання людини, знаменний для всіх оповідань Семанюка в обновленім Л. Н. Вістнику. Можна сміло сказати, що ті останні оповідання розширили значно не тільки циловид творчости давнього Семанюка, але і стали своєрідним доповненнєм гуцульського світа, розмальованого Стефаником. Бо вони малюють уже з усім артизмом, з усею енерґією поетового хисту не тільки світ боротьби й болю, але і світ радости, мужицької краси та мужицької сили. І тут Семанюк навязує, на мою думку, може і свідомо до Федьковичевих традицій, але без силуваного романтизму, без сентиментальної ідеалістики і без зайвого апотеозовання людини по лінії чисто літератської краси і прекрасности, затеж з тою ущерть переконуючою силою, що її надає подобам поета тільки несхитна вірність життєвого і психольоґічного овиду.

З цього погляду останні оповідання Семанюка також самі цінні там, де розмальовують гуцульське село в пожарах та у скруті війни („Село потерпає", „Село вигибає", „Бодай їм путь пропала") — без суміші хаотичних масових сцен, а скрізь з гострими профілями людей — як і там, де повертають до ідилліки життя визволеного („Парубоцька справа", „За мачоху молоденьку", „Парасочка", „Марічку головка болить"). Типи мужицьких ґарних людей захоплюють тут особливож в жіночих подобах тим більше, що почувається в них жар горячого, але з усім артизмом відтвореного еротизму, повного наївної первісности здорової верховинскої природи. А красу і майстерність жіночих типів в Семанюка треба підкреслити тим яркійше, що на жіночі подоби наша література взагалі не богата, вони й у творах Франка нпр. зазначуються иноді доволі яскравою невдатністю малюнку. Зокремаж годиться піднести тут ще й високо артистичне приміненнє дикції наших народніх пісень в формі останніх оповідань Семанюка, через що стиль їх повний оріґінальности і, сказатиб, запашної свіжости. Тут уже Семанюк епічний оповідач з божої ласки.

І якаж шкода, що той епічний талант зійшов з поетом в могилу, не зваживши на епічну героїку в великім стилю!

(„Укр. Прапор").

В. Будзиновський.

ПЯТЕ КОЛЕСО.

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.

(39)

— Ти все ще говориш неясно.

— Отже тепер скажу так, що яснійше вже не можна... Але... руки до кинджала не пхай, бо кажу тобі, що без мене не лиш не зорудуєш сего, що тобі приказав намісник, але й сам згинеш. Вбють тебе таки твої люди. Ті, котрих ти сам привів сюди.

— Ти, як та баба! — Куршуд крикнув. — Крутиться, вертиться і до річи не приступає.

— Не кричи так, бо ще хто надбіжить і зробить кінець нашій розмові... Бачу, що вже зачинаєш розуміти мене. Приступаю до самої річи, просто з моста. Зачну від себе, щоби ти мав доказ, що я не хочу твоєї згуби... Я сюди прийшов, щоби забрати цілий вантаж ґалєри. Я тут також маю своїх людий, але вони обережнійші, як твої. Аж на повнім мори я пронюхав, що ти сюди прийшов з тим самим наміром. Але на тім не кінець. Я був з Решидом в Суліні. Там є мої люди, з котрими я полюю на сю ґалєру. Вони случайно провідали, що твої хлопці змовилися випередити тебе. Ти хотів опанувати ґалєру низше Варни...

По цілім тілі Куршуда пройшов мороз і він затрусився. Вже не сумнівався, що той його незнакомий знає всьо. Сидів неподвижно німий і лиш вдивлявся в Богдана. Богдан тягнув далі:

— Твої люди знають про се, отже рішилися опанувати ґалєру не доїздячи до Варни. Отаманом сего другого заговора на ґалєру і проти тебе є один з твоєї служби. Він потурнак з ляцького роду. Випередивши тебе, вони також випередили би мене. Ґалєри не дістав би ні ти, ні я. Ось чому я рішився побалакати з тобою.

— Отже то Абас зрадив мене? Абас, чи Омар? Бо вони оба з ляцького роду.

— Абас. Омар з ним у змові.

— Вони оба, хоч би й инші пішли за ними, ґалєри не опанують. Пять, замало.

— З тобою, хоч би й ніхто не зрадив тебе, було би не богато більше. З тобою було шість, та про те ти важив на ґалєру. Абас буде мати більше рук, як ти мав. Він нічний наставник гребців. Увільнить їх і ними одоліє обсаду ґалєри. Я і ти вийдемо з порожними руками... Що я кажу, вийдемо! Ми відси взагалі не вийдемо... живі.

Коли Куршуд знов хвилю не озивався, Богдан зачав наново.

— Тепер мусиш сказати, що дорогу сюди показав мені божий палець, щоби тебе спасти. Користай з сего і не відпихай помочи. Приступай до спілки зі мною. Я тут маю пять хлопців. Абас загадав опанувати ґалєру низше Бурґаса. Ми випередім його і зробім се раньше, не доїздячи до Бурґаса. Скажу тобі, як се зробити, але насамперед мусиш згодитися на те, що половина добичі твоя, друга половина моя.

— Що мені з того прийде?! Весь вантаж мого намісника мушу віддати йому. Окрім того мушу йому віддати тілько, кілько пропало з попередною ґалєрою. Як ти возьмеш половину добичі, то не лиш мені нічого не лишиться, але й Іслям-паша не відбере свого... Хиба згодишся лишити намісникови се, що його і зі мною поділишся рештою. Тут також великі скарби купців. Як з того дістанеш половину, то не зле обловишся.

— Чи ти мусиш передати намісникови головну пайку добичі, полишаючи собі окрухи, які пан позмітає зі свого стола?

— Я в його руках. Моя жінка, його донька і мої діти лишилися у него. Не можу втечи в світ за очи.

— А то що?!— Куршуд крикнув з жахом, впяливши широко розплющені очи в цівку пістолі, яка висунулася зза плечий Богдана над його раменем.

Куршуд хотів скочити в бік, але не встиг. Біля Богдана гукнув стріл і Куршуд, поцілений кулею в чоло, впав горілиць на скриню, на котрій сидів. Зза скрині на якій сидів Богдан, виліз отаман ґалєри. В руці держав пістолю, з котрої ще курилося.

— Ти що зробив? — Богдан звернувся до Ашіка з докором. — Треба було заждати на яснійші докази вини.

— Ще яснійші?! — Ашік крикнув. — Ти може гадав, що я з ушкалами панькаюся... арештую, тягну до суду? Спасибі тобі, що перестеріг мене. Я твій великий довжник. Тепер до його спільників! Кажеш, що Абас і Омар?

— Вони оба і керманич. Окрім тих трех ще якісь два, але не скажу, хто вони, бо їх імена вилетіли мені з голови.

Ашік не потребував кликати їх, ані посилати по них. Вистріл заалярмував всіх, що були на ґалєрі. Між тими, що збіглися на місце катастрофи, перші були заговірники. Прибігли всі пять. Побачивши Куршуда застріленого, вони вгадали, що заговір відкритий. Однак гадали, що тільки один Куршуд якоюсь необережностю виявив себе, та що про прочих заговірників отаман нічого не знає.

— Здемаскуй їх, — Ашік шепнув до Богдана.

— Балачку з ними зачну по турецьки, — Богдан відповів шепотом. — Потому перескочу на польське. Скажу їм, що я підслухав їх. Ти тоді добре дивися їм в очи.

— Чого ви сюди збіглися? — Богдан звернувся до юрби. — Чи то таке диво, що отаман застрілив зрадника? То був ватажок ушкалів, що закралися на ґалєру, щоби її сплиндрувати.

— А то злодій! — крикнув Омар.

— Ушкалів? — спитав Абас.

— Хто, як хто, а ти найліпше повинен би знати, що Куршуда привело сюди, — Богдан відповів. — І ти не повинен чудуватися, що отаман, провідавши про се, застрілив його. Коби лиш знатте, хто його спільники! Є їх між нами аж пять. Ти не маєш підзору на кого?

— Питай Куршуда, — Абас відповів зїдливо. — Як се правда, що ти кажеш, то Куршуд дасть тобі найліпшу відповідь.

— Він не скаже, бо вже на віки занімів. Але ти знаєш. Ти знаєш ще більше, як він знав.

— Хиба ти, не я! — Абас відповів, кладучи руку на колодці кинджала.

— Чи ти тямиш, хто сидів пару кроків від тебе, коли ти з якимсь твоїм товаришем балакав якоюсь мовою, якої тут на ґалєрі ніхто не розуміє?

— Ти сидів, та разураз витріпував люльку. Я балакав з товаришем калмурською мовою.

— І я знаю калмурську мову, бо я родом з Калмурістану, — Хмельницький сказав, додаючи по польськи. — Ти гадаєш, що я глухман, та не чув, про що ви говорили?

В руці Абаса блиснув кинджал. Абас прискочив до Хмельницького і пхнув кинджалом в його груди. Хмельницький ані не захитався. Кинджал зховзся і тільки розпоров кафтан. Самому Богданови не вдіяв нічого, бо під кафтаном була панцирна сорочка. Абас вгадав, що таке його кинджалови загородило дорогу до серця ворога, отже замахнувся кинджалом ще раз, щоби поцілити в горло. Богдан, приготований на таке, підвів ногу і з усеї сили копнув Абаса в живіт. Зойкнувши з болю, Абас впав. Кинджал з бренькотом впав на деревляний поміст ґалєри.

— Звязати! — крикнув Ашік.

— Я його звяжу!— зголосився Омар, котрий весь час стояв зараз за Абасом.

Омар був дужий силач. Вхопив Абаса обіруч, підніс його і метнувся з ним до опоясання ґалєри.

— Він хоче кинути його в море! — крикнув Ашік.— Не дайте, бо я його мушу повісити. Обох. Бо й Омар його спільник.

Матрози метнулися за Омаром. Один вже вхопив його за одяг, але хтось, очивидно якийсь спільник заговора підставив йому ногу і матроз впав, випустивши Омара. Заки другий прискочив до Омара, вже було запізно. Омар, не випускаючи Абаса з обіймів, скочив з ґалєри у воду і став плисти до берега. Одною рукою держав замороченого Абаса, другою греб у воді.

— Спустити лодку і за ними! — отаман кричав. — Привезти їх мені назад сюди, мушу повісити обох!

— Лиш не знати, за ким ганятися лодкою, — замітив один матроз, — бо їх більше на воді. Ті два і... раз... два... три. Мабуть також спільники Куршуда... всі пять. З винятком Абаса і Омара, котрі в купі, всі прочі пливуть в инших напрямах. Розсіялися нарошне на те, щоби погоня не йшла за всіма, і щоби не знаючи, за котрим з них пуститися, загаялася.

То справді були заговірники. Бачучи, що заговір відкритий, вони не гадали, лишаючися на ґалєрі, ждати на конопний мотуз. Всі пішли за приміром Омара, скачучи з ґалєри у воду.

— Чорт їх бери! — отаман сказав, правду кажучи, вдоволений, що на ґалєрі вже нема заговірників. — Добре, що я їх так гладко спекався. Ще лише стерво Куршуда тут. Нехай за ними скаче у воду!

— Ось тобі на! — Ашік сказав, коли вже хотів дати приказ, щоби ґалєра рушила в дальшу дорогу. — З ними пішов також керманич, якого на силу впхав мені Іслям-паша. Два керманичі були мені непотрібні. Коли в Кафі мені накинули сего, я мому дав відпустку аж до мого повороту до Кафи. Тепер я лишився без керманича. На ґалєрі не маю нікого, що його заступив би. Хиба сам стану при кермі.

— Може би я в Суліні допитав якого? — замітив Богдан.

— В Суліні дістав би. Але по тім, що тут сталося, я неможу ні на хвилю відійти з ґалєри... Ти в Суліні маєш знакомих. І Решид ще там. Може би ти при помочи Решида поратував мене?

— Знайти тобі керманича?

— Керманича і за одним заходом ще чотирох матрозів. На місце тих, що, Богу дякувати, втікли.

— А як і я попаду на ушкалів і приведу тобі таких же, як були ті, що втікли?

— Тяжко подумати, щоби так зараз під рукою знайшлися спільники Іслям-паші.

— Іслям-паші ні, але то могли би бути спільники якогось Бурлая.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДВІ МІРИ.

Хоча се буде виглядати на оборону себе самого, а все таки я мушу сказати те, що мені накипіло на моїй души, бо се має й загальне значінне.

Коли я приїхав до Америки з Чехословаччини, з української стрілецької іміграції, то я приступив до української церкви, гроші на неї давав, на церковні цілі тяжко запрацьовані доляри посилав, церкву боронив. Я боронив нашу церкву за те, що вона церква українська, за те, що вона помагала наш нарід гуртувати та боротися проти наших відвічних ворогів. Не розуміли того деякі наші фальшиві поступовці та за те мене осуджували. Та моя совість була чиста, бо я робив се на те, аби скріпити силу нашого народа в боротьбі проти ворога.

В ті часи наші церковники мене знали. І ще як мене знали. Мене інакше не згадували, як тільки пригадуючи мою участь в українській визвольній боротьбі. Мене героєм тоді звали. На мене тоді покликувалися, людий до себе скликали, покazуючи на українського січового стрільця.

Змінилися часи. Те, що я побачив в українській церкві, те саме побачили теж і Поляки. Ставав я за неї за те, що вона українська, а Поляки стали на те кривим оком дивитися, що вона українська. Я підпомагав її за те, що вона українська, других кликав, а Поляки стали думати, якби то їм взяти нашу церкву в свої руки та повернути собі на службу. Наконець придумали способ: зроблено конкордат між Польщею і Римом. Запито згоду на загибель української католицької церкви. Вона мала стати на поміч Польщі, щоб наш нарід у Ляшню перемінити.

Став я виступати проти конкордату й тих, що за масні посади, за корони, за титули готові український нарід продати в ляцьку неволю. І як я тільки став публично говорити проти сих Юдів, так сейчас змінилося відношеннє до мене церковних верховодів. Ті самі єгомості, що колись показували на мої муки на польській війні, та в імя моїх ран кликали других приставати до церкви, тепер стали на мене говорити: „Ви, дорогі братя й сестри, не дивіться, що той Лобур говорить, бо він був на війні, і його певно газом затрули або прострілили". З церковних амбон у Зелені Свята кпили собі з того, що я брав участь у війнах у Зелені Свята кпили собі ті, що не мають ні слова протесту проти сього, що їх власну церкву Поляки пробують ужити на польнізацію нашого народа.

За єгомостями ріжні потакайли, які на те голову носять, аби поклонувати за другими, вже тепер кричать, що Лобур колекти не платить, а тільки проти церкви кричить. І таке инче, якого я не стану тут розповідати, бо воно того не варта.

Ось так я зійшов з героя й оборонця України на крикуна, що навіть простого обовязку членства не хоче сповнити, не то кров за нарід проливати. Згадую про се не на те, аби пожалуватися, бо кепський се козак, що над своєю кривдою жалі розводить. Згадую про се на те, аби показати на собі, бо про себе найкраще знаю, як заховують ті, яким не стало відваги навіть на виступ проти польських зазіхань на українську церкву. Їх напади мене не ображають; від людей, які не протестували проти польсько-римського конкордату, я нічого иншого не сподіваюся. Судять мене як зрадника польського панства оборонці польського панованя на українських землях, то не може мене дивувати, що осуджують мене ті, що притакують, як Поляки з Римом лучаться проти України. Я для них чесним чоловіком бути не можу. Їх осуд — для мене признаннє.

Серед наших людий є богато таких, котрі бояться поступати дорогою, яку вони признають чесною, коли за таке чесне поступованнє їх може стрінути осуд з амбони, або якогось безхребетного людця, який думає, що побожність у тім, щоби держатися єгомостевої клямки. Кілько то людий зломилося через сей страх перед злобними язиками таких нерозумних людий. Знаю се добре, і тому я кажу, що мені, як бувшому українському січовому стрільцеви, треба показати, що людина має поступати чесно, після своєї совісти, після свого переконання, а не дивитися, що там на нього будє се сипатися з амбони, чи від тих, що привикли без думання на все потакувати, що з амбони скажуть.

Для мене судом моїх поступків не є ні Рим, ні Варшава. Мірилом моєї совісти не конкордат. Мене судить моя совість. Давби Бог, щоби ті, що мене тепер судять за мої виступи проти римсько-польських заговорів, мали таку совість чисту, як маю я і другі, що виступають проти Риму і Варшави.

Петро Лобур,
Дітройт, Мишиґен.

—o—

БЕРІМСЯ ДО НАШОЇ ШКОЛИ.

Я розумію вагу Рідної Школи в старому краю. Розумію, що нам треба їй помагати, бо в той спосіб ратуємо наш нарід від винародовлення, від польських впливів. Але на одно хочу звернути увагу, що всі добре знають: А що буде з нами тут в Америці, як ми не будемо мати тут своєї рідної школи?

Ведеться тепер в Америці церковно-народна боротьба, яка прямує до цего, щоби нашу церкву заховати для нашого народа, зглядно щоби церковю ратувати продовженне нашого національного істновання в Америці. Але я і другі в нашій громаді такої думки, що церква наша національно не піддержать, коли не буде української школи. Це бачимо добре на примірі в нашій громаді, Сент Клер. Ще пів року тому назад не було в нас української школи, бо не було чим оплачувати учителя. Наслідок був такий, що в церкві не було ніякої молоджи ні дітей. Колиж прибув до нас о. Милянич і сам завів школу, в церкві повно дітей. Колиб отже священики трохи инакше інтересувалися школою, як це було досі, то й малиб людей більше в церкві і була би користь для іміграції, бо молоде покоління навчилося би шанувати свій нарід, навчилося би своєї мови, пісні та історії. А не буде школи, так незабаром навіть і церкви будуть світити пустками. Не церква, а головно школа піддержить у молодім поколінню привязанне до українства, а маючи українського духа, воно буде ходити і до української церкви.

В нашій громаді маємо аж пять церков, побудованих за гроші нашого народа. А тепер всі розумні люде в громаді приходять до переконання, що нічого ті церкви нам не поможуть, коли не буде своїх шкіл. І от вже при церкві св. Николая закупили землю і думають будувати школу. Отце і розумне діло. Церков маємо вже в Америці аж забагато. Берімся тепер до будови шкіл, бо без шкіл пропадемо тут без сліду і то в дуже короткому часі.

Іван Томко,
член 31. від. Укр. Нар. Союза в Ст. Клер, Па.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 22. червня відбувся в Шенандо, Па., похорон бл. п. **Стефана Починка,** члена 98 від. У. Н. Союза.

На просьбу громади пишу оттих кілька посмертних слів:

Покійний родився в 1882 р. в селі Беневі, підгаєцького повіту. Скінчив в Тернополі пять ґімназіяльних кляс і дуже тяжко бідував. За свою вчасну участь в народній роботі так його переслідували, що мусів в шестій клясі покидати ґімназію.

До Америки прибув в 1906 році і працював як звичайний робітник, зеднуючи собі симпатію всіх, з ким тільки доводилося йому приставати. Все і всюди маніфестував себе завзятим і щирим Українцем.

В нас в Шенандо є братство, але мало хто знає письмо і визнається на загально-народних тяжких справах. Покійний одначе все слідив пильно за всіми справами і давав добрий політичний напрям. Коли счинилася в Америці боротьба з еп. Богачевським, покійний вияснював народови нераз і не два політику епископа і виказував шкоди, які та політика наносить нашому народови. Покійний казав: Хай епископ відтворить передом своє серце, хай длон покаже свою любов до свого народа, а нарід певно тоді инакше буде до нього відноситися.

Громада наша, парохія і Союзовий відділ стратили в покійнім чесного громадянина і патріота, який все вірно служив народній справі і своїй громаді.

Земля Йому Пером.

Андрій Дищель.

В. Щербаківський.

АРХІТЕКТУРА МЕЗОПОТАМІЇ.
(ВАВИЛОН І АССИРІЯ).

—o—

Жителі долини ріки Нілю, Єгиптяне, як ми уже сказали, оставили по собі богато памяток, з котрих деякі дійшли до нас зовсім цілими. Як раз сього не можна сказати про колишніх жителів долини рік Тиґра і Ефрата (Мезопотамії); від них дійшло мало памяток і то дуже мало. Тут не видно ні могутних пірамід, ні дивовижних скал та обелісків, ні страшних сфинксів і статуй. Серед сумних плоскорівень де не де мутніють невисокі пригірки — жалібні решітки колишніх могутних міст. Тільки в останні часи 19. віку почали розкопувати ті пригірки і виволікати на світ нечисленні останки халдейської штуки. В тій долині жило богато народів, хоча в історії для наших принялася одна спільна назва Халдеїв.

Нині роскопки натякають нам ще на якихсь Сумерів і на Аккадів, народів, про котрих досі нічого не знано було. Часи, про котрі нам щось стало відомо, не відходять далі трьох тисяч літ до Христа; в третім тисячлітті існували вже такі міста: Бавилон, Сіппар, Ніпур, Урук, Ларсам, Уру, Еріду і инші. — Володарі то того, то иншого міста воювали між собою, і побідник обєднував на якийсь час кілька міст під своєю владою. Але траплялися і революції проти того, чи иншого володаря.

Місто Вавилон було дужче від инших і його володарі частіще стояли в голові обєдна ної держави. До Вавилонців головним чином відноситься назва: „Халдеї". Старохалдейською добою ми будемо звати період третього тисячліття перед Христом в халдейській культурі. З сеї доби до нас дійшли деякі останки храмів, покарбовані клиночками тафлі, цегла палена і полива на, і деякі різьблені камінці.

Храми халдейські двох досить близьких один до другого типів.

1) Перший тип не дуже викінчений. Він трьохповерховий на високім підмурку. Своїми четверома боками храм було завше ставлено на чотири сторони світу. Підмурок простокутний, дуже простірний має заввишки 6 метрів, і його обнесено кругом мурованим парканом: перший поверх має розміри 60 метрів вздовж, 40 в поперек і 10 заввишки. Другий поверх має тільки 6 і вужчий від першого, а третій поверх уявляє з себе маленьку капличку, де стоїть статуя бога. Перед капличкою стояв жертовник. Поверхи в храмах сього типу не були симетричні, вони не мали одної спільної простовісної оси. Сей тип був розповсюдженний в південній Мезопотамії (Межирічі), в містах: Уру, Еріду і Уруші. В північній же частині межиріча в Вавилонії і инших місцях, був тип храмів, в котрих простовісна вісь була спільна для всіх поверхів, поверхи стояли один на другому симетрично і їх завше було сім, відповідно кількости відомих тоді планет, з котрих кожна по думці Халдеїв мала свого бога-покровителя.

Халдеї вірили в богатьох богів, як добрих так і злих. Особливо вони почитали Бела (Ваала) — володаря землі. В великій почести був бог Еа, володар вод. В їхню святу трійцю входили боги: Шамон, бог сонця, Сіна — бог місяця і Бін — бог повітря. Але особливо вони боялися злих богів, між якими перше місце займав бог південно-західнього вітру, котрий приносив з собою всякі страшні хороби й смерть.

Статуї кожного бога завше стояли в храмі присвяченім їм, але вони були досить незграбні і дуже великі. Страшні боги різьбилися з страшними пазурами, з вищиреними зубами, зі всякими нелюдськими головами, лапами і т. ин. Добрі боги мали людський вигляд і мали на собі такі відзнаки, які і царі т. є. дорогу важку вишивану одіж, корони або тіяри на голові і т.

В другім тисячолітті перед Христом, поруч з халдейським Вавилоном виростає нове царство ассирійське з столицею Нинівою, котра лежала на двадцять пять миль на північ від Вавилону. В XIV. віці перед Різдвом Халдея попала під владу Ассирійців. Могутні ассирійські царі Саргониди розповсюдили далеко кругом свою жорстоку владу, і навіть Єгипет мусів їм покоритися. Тільки року 625. Халдеї спільно з Мідянами зруйнували Ниніву і Вавилон знову засяяв на деякий час, але скоро мусів і сам впасти від зброї Персів.

Ассирійці цілком перейняли цивилізацію від Халдеїв і додали тільки до неї свої риси завеликої жорстокости, як се можна бачити на плоскорізьбах ассирійських двірців, де артисти-різьбарі різьблять події з війни і особливо муки бранців, сцени, як луплять шкуру з бранців, а з живцем виривають очі і т. и.

— Що до похоронного обряду, то треба сказати, що в Ассирії могил ще не розшукано, а у Халдеїв вони були мало цікаві. Храми в Ассирії були такі як у Халдеїв, а власне вавилонського типу. Найліпше досі розслідженно царські палаци. Найголовніше з усіх старий палац в Теллъо, в Німруді, початий 9. віку до Р. Х. і в Хорсабаді, початий коло 710. року. Царський двір уявляв зі себе ціле містечко в формі квадрату. Палац в Хорсобаді був такий великий, що кожен бік його мав 1,800 метрів (трохи більше $1\frac{1}{2}$ версти). Будовано його так, що на всі чотири боки йшла стіна майже 24 метри завгрубшки, а в середині було подвіре і самий палац і службові будинки. Позаяк будівничі ассирійські вживали до будови тільки сиру цеглу, о сі палаци згодом дуже нищились і до нас не дійшли в цілости навіть пляни. Камінь вживано було тільки на одвірки та на обкладки, на обкладки вживано теж і палену цеглу. Вживано тоді теж і сохи, але їх робили звичайно з дерева і покривали золотою або иншою бляхою, і вживали їх не стільки як підпори, скільки як прикраси. Навпаки і у Вавилоні і у Ассирійців часто вживано склепіння і навіть бані, і се являється властивою рисою їхньої архітектури. Між иншим в Вавилоні знамениті садки Семирамідині трималися на склепіннях.

Як ми уже раньше помянули, різьбарство ассирійське — носило характер або чисто декоративний, напр. різьблені двері, стелі і т. инше, або історичний: спомини побід, або сцени з повсякденного життя. Зовні перед входом до палацу стояли величезні статуї крилатих биків або львів, висічених з суцільного каміння. На стінах сцени бійки, війни, або полювання. Статуї людей дуже незграбні, коренасті, з занадто пуклоластими місцями там, де майстри хотіли показати мязи крізь одежу довгу і грубу. Глянувши на таку статую, зараз чути нарід войовничий, у котрого фізична сила поважалася найбільше. Коли різьбили звірів, то дуже ретельно передавали їх форму, і дійшли високого степеня штуки в різьбі львів. Вони дуже живо передали характер риси і навіть його муки. Для різьби Ассирійці вживали дуже мягкий камінь — алебастр, і через те легко було передати подробиці, але се пошкодило різьбярам, бо вони вже різьбили і зайві подробиці і навіть покривали статуї і пласкорізьби клинкуватими письменами. Стіни палаців обкладалися плитами камяними котрих або різьблено, або бувало розмальовано на зразок килимів. Головною рисою ассирійської штуки є стилізація і декораційні подробиці. Борода і волосе на статуях завше дрібно позавивані. Постатті одягненно в розкішно вишиту одежу, мязи дуже різко і схематично підкреслено. — Женщини на різьбах майже ніколи не трапляються. В становищі постатей, навіть коли представлено бійки на війні, помічається одноманітність і недохват руху. В Ассирії, як і у Єгипті, різьби розмальовувано, щоб більше підійти під дійсність. Треба сказати, що попередня халдейська штука мала в собі більше природности і меньше умовности ніж ассирійська. Ассирійські різьби з бронзи і ассирійські вишивки пізніще доходили навіть до Риму. — Дальші розвідки і розкопки, котрі провадяться Англійцями, Французами і Німцями, повинні дати богато нового і освітити темні місця, котрих ще дуже богато в нашім знанню історії Халдеї і її культури.

—o—

ПОКЛИК ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА СТРІЛИСКА СТАРІ, ПОВ. БІБРКА, ГАЛИЧИНА.

На мої руки прийшов лист з нашого села від читальні Просвіти з просьбою, щоби ми односельчане зі Стрілиск старих, проживаючі тепер в Америці, помогли їм збудувати Український Народний Дім в Стрілисках старих. В тій справі я порозумівся з декотрими краянами, проживаючими в Ню Йорку і ми зійшлися на нараду дня 22. сего місяця. На сих нарадах порішено дати поміч нашому селі в будові Народного Дому і вибрано Тимчасовий Комітет як слідує: Никола Гладкий, предс.; Ілія Гузар, секр.; Адам Прокопів, касієр.

На сих нарадах деклярували свої жертви: Стефан Гладкий с. Костя $50, Никола Гладкий $35, Ілія Гузар і жена Текля Мелех $30, Адам Прокопів і жена Катерина Гладка $30, Стефан Турчин $15, Стефан Шевців с. Семена $15. Разом $175.00.

Дальше постановлено виготовити лісти до збирання жертв і скликати збори односельчан на день 2. липня с. р. до хати Ілії Гузара, 532 Іст 18 ул., на 8-му годину вечер.

Дорогі родимці, проживаючі в Ню Йорку і поблизьких околицях, як Байон, Джерзи Ситі, Нюарк і др., зійдімся як найчисленнійше на сі збори та покажім, що ми не забули за своє родинне село, що нам лежить на серці добро і просвіта нашого народу. Коли наші брати в старім краю під польською неволею стараються вирватись з неволі темноти, коли вони, мимо того, що над ними стоїть польський жандарм з багнетом дбають про визволенне свого народа з неволі, то нашим святим обовязком є дати їм поміч у сих змаганнях.

Односельчан, мешкаючих в дальших околицях, проситься прислати свої жертви і адреси до секретаря Ілії Гузара, 532 E. 18th St., New York, N. Y., або слати просто до краю на руки предсідателя читальні Івана Павлова.

За Тимчасовий Комітет:
Ілія Гузар, секр.

ГАРКАВЕНКО БОРЕТЬСЯ В КЛІВЛЕНД, О.

Менаджер борбництва в Клівленд одержав так богато листів з домаганнями, щоб Гаркавенко боровся ще там, що він вкінци згодився на се і в пятницю, 1. липня, відбудеться в великій Тейльор Бавл Арена на Говард ул. борба. Арена ся містить 10,000 людий. Американські часописи пишуть, що борба Гаркавенка в Клівленд викликує велике заінтересованне. Радимо всім прийти та подивитися, як Гаркавенко кладе своїх противників на лопатки.

ПАМЯТНИК БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ.

В історію української еміграції требаб записати нову світлу сторінку: Бувші стрільці української галицької армії, зорганізовані в українське допомогове Товариство в Ліберці, поставили собі за ціль побудувати памятник тим своїм товаришам, що померли в таборі в Ліберці на Чехословаччині. І вигнанці стрільці діпняли своєї цілі. Зі скромних своїх заробітків на чужині, зі складок, при допомозі деяких організацій, особливо Української Академічної Громади в ЧСР (Прага), цей памятник здвигнуто. А треба признати, що памятник справді мистецький: Він представляє українського стрільця, що лежить убитий ворожою кулею, з крісом у руці, а над ним заплакану матір з дітьми. Проєкт цього твору виконав мистець Кассіян.

І дня 5. VI. цього року в Ліберці відбулося свято відкриття того памятника. На свято прибуло богато гостей з Праги, Подебрад і и., між ними Соколи і Пластуни в однострою, з національним прапором.

Вечером 4. VI. відбувся концерт, на якому виступав Український Академічний Хор з Праги, відомий музик др. Нестор Нижанківський, співак Микола Самойлович та др. Степан Нижанківський, що виголосив реферат про героїчну і трагічну історію галицької армії. Для присутних гостей Чехів та Німців цей реферат повторив доклавчик в чеській і німецькій мовах. Із поодиноких точок слід відмітити „Засумуй трембіто" у виконанню п. Самойловича при акомпанияменті автора музики до тої пісні п. Н. Нижанківського.

Другого дня перейшов святочний похід з музикою, вінцями і прапором через місто на цвинтар під памятник. (Похід, крім музики, був уставлений трійками, яких було 73). Поруч з походом, по обох сторонах вулиць, якими похід проходив, ішло богато ліберецьких громадян, а перед брамою цвинтара та на самім цвинтарі чекав великий здвиг народу.

Тут відкрив свято палкою промовою др. М. Дольницький, виголосивши перед тим коротку промову по чеськи та по німецьки. Після цього промовляли: Проф. Антонович від Українського Академічного Комітету, Студії пластичного мистецтва та Музею Визвольної Боротьби України, п. Григоріїв від партії С-ерів, др. С. Нижанківський від ЦЕСУС-а, Української Академічної Громади в ЧСР та Союза українських старшин в Німеччині, п. Єреміїв від Українського Сокільського Союза в ЧСР, п. Прокопів від Тов. „Січ", а Ол. Бабій від Групи Української Національної Молоді в Празі. Промовляло також декілька комуністів, між ними посол Скрипа. Як звичайно, комуністи і тут використали ситуацію для дешевої агітації та перемінили урочисте свято в мітінг. Він Української Пластової Команди в ЧСР відчитав пластун письмо, а голова Допомогового Т-ва в Ліберці подав до відома імена організацій і осіб, які оправдали свою відсутність на святі.

Др. С. Нижанківський звернувся з промовою у чеській мові до представників чеської військової влади і, передаючи памятник їх опіці, навів прекрасну паралелю між історією чеських легіоністів, що спочивають на українській землі під Зборовом та історією українських борців, що померли на чеській землі. Полковник чеської армії відповів також промовою, складаючи на могилі стрільців вінок від чеської армії. Також богато українських організацій зложило під памятник свої вінки, а Український Академічний Хор проспівав декілька пісень та український і чеський гимни. Від Українського Допомогового Т-ва в Ліберці промовив п. Греськів, який як голова того товариства поклав найбільше заслуг і найбільше руду для будови памятника.

Вечером в Ліберці відбулася товариська забава при участи стрільців-емігрантів, гостей з Праги й инших міст та гостей чеських і німецьких.

Другого дня стрілецтво та гості переважно з Праги відбули прогульку до Німецького Яблонного, де зложено вінки під тамошній памятник українських борців. Під памятником виголосили промови Ол. Бабій та б. стрілець Ваків.

Так закінчилося свято відкриття памятника в Ліберці. Памятник цей вже відкритий, але кошти будови та кошти свята відкриття ще не вирівнані, бо ціла будова коштувати-ме 14.000 чеських корон, а до повного вирівнання коштів бракує майже 3,500 чеських корон. Тому обовязком громадянства є допомогти стрільцям-емігрантам завершити це діло. Добровільні датки проситься посилати на адресу:

UKRAJINSKY PIDPOROVACI SPOLEK V LIBERCI,
Frantiskova ul. Hostinec „Zur Sonne", C. S. R.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА",

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 96, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінг відбудеться дня 3-го серпня, о годині 2-ій пополудни, в гали парохіяльній, 7-ма і Карсон ул. Проситься всіх членів прибути на мітінг і вирівнати свої залеглости. Член, що не прийде на мітінг і не заплатить своєї залеглости, буде суспендований. Будемо збирати жертви на Сиротинець У. Н. Союза. — Василь Спожарський, секр.

НІЯҐАРА ФОЛС, Н. Й. Бр. Покров. Пресв. Богородиці, від. 351, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінг відбудеться в неділю, дня 3-го липня, о 3-ій год. пополудни в гали парохіяльній. Проситься всіх членів прийти і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть виключені з Союза. — Д. Кісіль, предс.; Г. Мартинишин, секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Отсим повідомляється всіх членів і членкиць Тов. Вільні Козаки, від. 116, що піврічний мітінг відбудеться в неділю, дня 3-го липня 1927 року під ч. 839 South Broad St., о годині 2.30 пополудни. На порядку дневнім буде справозданне контрольної комісії за 6 місяців, справозданя уряду Товариства. Кождий член і членкиня як місцеві так і позамісцеві мають явитися на означений час. Неявившийся член заплатить кару, наложену товариством 1 дол., а урядник 2 доляри. Контрольна комісія має явитися в суботу, дня 2-го липня, о годині 3-тій пополудни в гали мітінговій. На мітінгу будемо принимати нових членів без вступного до Тов. Члени, котрі приступили в місяцю маю і червни, мусять явитись до приречення, інакше не є членами товариства. Незабуваймо і за Сиротинець У. Н. Союза. — Олекса Михальчишин, предс.; Петро Беркита, кас.; Павло Стадник, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє своїх членів і члениць, що піврічний мітінг відбудеться в суботу, дня 2. липня, о 7-мій годині вечером під ч. 435 Мейн ул. Спізнившися члени на сі збори будуть платити 50 ц. кари, так як би зовсім на зборах не були. Члени, котрі не платять своїх вкладок точно, наражуються на суспендованнє. — Василь Григорчук, предс.; М. Сас, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, отсим подає довідома всім членам, що піврічні збори відбудуться в неділю, дня 3-го липня, о год. 2-ій пополудни, в гали церковній. З огляду, що є богато важних справ до полагодження, обовязком кождого члена прийти на висше згадані збори. Контрольна комісія здасть піврічний звіт. Довгуючі товариші повинні вирівнати свої вкладки, бо в противному разі будуть суспендовані. — Г. Мисишин, голова; Й. Брингілевич, скарб.; М. Дмитриків, писар.

ПОЗІР! — SO. BETHLEHEM, PA.

Бр. св. Димитрія, відділ 288 Українського Народного Союза, повідомляє всіх своїх членів, щоби зійшлися на 4-того липня 1927 року на 9-ту годину рано на галю парафіяльну, Трета і Карсон ул. Звідси возьмемо участь в ПОХОДІ на посвячення в угро-руській греко-католицькій громаді.

Проситься всіх членів, щоб явилися зі своїми відзнаками. 150

В. Підгайний, секр..

ПОВОРОТ УТОМЛЕНОГО ПРОВІДНИКА.

Найбільший сучасний Грек, Венізельос вернувся — не знати який раз — до рідного краю. Каже, що востаннє. Не щоби спасти батьківщину, але в ній умерти, в далі від життя, яким жив і яке творив десятки літ — політики. Киріє Елефтеріос Венізельос виріс із малого провінціяльного адвоката на Креті, в Кандіос, на дипломата европейської міри. Він не мав суперників між своїми земляками, коли покидав кордони Греції, щоб їхати в Париж і Лондон. Своїм впливом і розумом він скидав королів і вдержував їх на престолі і сам один створив велику Грецію з малої балканської держави. Коли король Георгіос був не до вподоби народові, покликали Венізельоса з Крети до Атен, щоб короля прогнати. Але він примирив його з народом. Коли прийшла велика війна, він мусів утікати з краю як прихильник орієнтації на антанту, бо королева Ольга була сестрою Вільгельма II. Ся ласка і неласка повторялась у карієрі Венізельоса все життя. Він за знав усього: від обожалования всего народу аж до прогнання з батьківщини. Ніколи не хотів ужити насильства, ні стати диктатором. Переконував, доказував, мирив людей і партії. Тепер, розчарований анархією у Греції, не вірить уже у вплив розумного слова, а батога в руки не хоче взяти і не має сили. Хоче вмерти тихо там, звідки вийшов з гомоном великого діяча.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ